

УДК 72.025.4

М. І. Орленко,
*президент корпорації «Укрреставрація»,
кандидат технічних наук*

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСТАВРАЦІЙНОЇ ШКОЛИ

Анотація: українська школа реставрації пройшла довгий і складний шлях. Реставрація як наука збереження історичної спадщини з'явилась лише наприкінці XIX століття. Поступово удосконалювалися технології методи реставрації об'єктів. Головний принцип реставраторів у всьому світі – це консервація об'єктів від подальшого руйнування, мінімальне втручання в першооснову пам'ятки, тому найголовніше завдання – не допустити втрати пам'ятки, а відновлюючи чи реставруючи, - не спотворити її, зберігши все для прийдешніх поколінь.

Ключові слова: українська реставраційна школа, принципи, історичні пам'ятки, збереження.

В 2017 році корпорації “Укрреставрація” виповнилось сімдесят років. Саме цей часовий проміжок можна вважати періодом існування української реставраційної школи на наукових засадах [2-4].

Взагалі початок зародження реставраційної науки на теренах Російської імперії пов'язують з кінцем XIX - початком XX століть, коли суспільство почало активно цікавитись своєю історією, своїм минулим [2-4]. Це не означає, що до кінця XIX століття наші далекі пращури не відчували краси архітектурних шедеврів: адже з давніх часів майстри демонстрували високий рівень професійної майстерності. Коли архітектурна споруда старішала і набувала ознак аварійності, її ремонтували, перебудовували і надбудовували і в боротьбі за “благолепіє” храмів не дотримувались вимог збереження первісного вигляду. Процес перебудови храмів тривав неупинно: кожна епоха позначилась в вигляді більшості храмів.

Дослідження часів Київської Русі, записи чеського дипломата Еріха Ляссота 1594 року, видання французького інженера Г. де Боплана XVII ст., малюнки А. Ван Вестерфельда, записи А. Кальнофойського та І. Гізеля описували історію та зовнішній вигляд пам'яток старовини. Водночас включно до кінця XIX століття не усвідомлювалась необхідність збереження автентичності будівлі. З одного боку, видатний київський митрополит Петро Могила шляхом ремонту храмових споруд домонгольського періоду (Софійського та Михайлівського Золотоверхого соборів, церкви Спаса на Берестові, Михайлівського собору Видубецького монастиря) сприяв їх

збереженню для нащадків, однак всі ці об'єкти в результаті перебудов набули вже зовсім іншого – барокового – вигляду. Водночас саме на ХУІІІ століття припадає сплеск зацікавлення пам'ятками Київської Русі. Популяризаторами старовини (але не реставраторами) варто назвати І. Фальковського, С. Миславського та інших. На початку ХХ ст. таким популяризатором старовини виступив М. Берлінський.

Наукове підґрунтя дослідження пам'яток старовини було створене в 1843 році відкриттям Археографічної комісії для вивчення старожитностей [2]. В цьому ж році відбулись і перші – невдалі – спроби розкриття фрескового стінопису у Антонієво-Феодосіївському вівтарі Софійського собору. Внаслідок недотримання технологій розкриття унікальний стінопис майже був знищений, а спроби поновлення фресок Софійського собору поглибили цей процес. Відомий історик М. Закревський зафіксував непрофесіоналізм поновлення фресок в 1868 році, що призвело до втрати зображень. Непрофесійне перекриття фресок давньоруського періоду олійними фарбами мало місце в інтер'єрах всіх київських храмів, де зберігся давньоруський стінопис – в Софійському і Успенському соборах, а також в Кирилівській церкві. Відносно оцінки ролі Ф. Солнцева в проведенні непрофесійного поновлення стінопису Софійського собору в 1843 - 1853 роках думки фахівців розійшлися.

Першими вітчизняними реставраторами-професіоналами стали О.В. Щусєв, П. П. Покришкін, В. Г. Леонтович, В. Максимович, В.П. Пещанський, а першим професійно відреставрованим об'єктом стала церква св. Василя в Овручі, за реставрацію якої О.В. Щусєв отримав звання академіка архітектури [2].

В перші післяреволюційні роки виділяється постать І. Грабаря, який в 1918 році очолив Всеросійську реставраційну комісію Наркомпросу (згодом – Центральні державні реставраційні майстерні в Москві). Саме І. Грабар проголосив принцип збереження автентичності будівлі.

Роки войовничого атеїзму негативно позначились на долі більшості пам'яток: згідно архівних документів, в період з 1917 до 1936 року знищено і перебудовано 62 % сакральних споруд 7341 церковну споруду з 12380 зачинено [2].

В 1938 році було створено Державну науково-дослідну реставраційну майстерню Міністерства культури УРСР. Її деякий час очолював Л. Калениченко. Дослідженням давньоруського стінопису в Софійському соборі і Кирилівській церкві займались А. Каняїн, П. Юкин, К. Домбровська. Художники майстерні В. Фролова виконали унікальну роботу із зняття мозаїк Михайлівського Золотоверхого собору перед його знищенням [2].

Таким чином, на тлі негативного ставлення до релігії і до своєї історії в 1930-ті - 40-ві роки наукова реставрація переважно обмежувалась пам'ятками мистецтва. Незважаючи на складні умови, на захист пам'яток встали С. Таранушенко, М. Макаренко, П. Лопушинський, В. Січинський, М. Драган, І. Свенцицький [2].

В той же час Галицька реставраційна школа з центром у Львові утворилась значно раніше, в 1853 році. З 1864 року було введено посади головних консерваторів Східної та Західної Галичини. Згодом захистом пам'яток займалось новостворене Гроно консерваторське. В 1920 - 1939 роках, за часів польського панування, на Західній Україні діяло Консерваційне Управління, до задач якого входило обстеження пам'яток і оформлення наукових звітів [2].

Друга світова війна призвела до непоправних руйнувань. Було зруйновано 714 міст і 28 тисяч населених пунктів. Саме тому в 1946 році було прийнято на державному рівні рішення про впорядкування стану пам'яток культури, старовини та природи, про введення порядку обліку і реєстрації пам'яток.

Лише в післявоєнний період виникло розуміння того, що реставраційні роботи за поставленими задачами і методикою виконання відрізняються від рівня загально будівельних робіт, тоді як в ХІХ – на початку ХХ століття, і в передвоєнні часи до відновлення пам'яток часто залучались непрофесіонали або робітники, які не мали ані досвіду проведення таких робіт, ані достатнього для цього фахового рівня. Крім цього, з'явилась спеціалізація “фахівець-реставратор”: те, чого не було ще на початку ХХ століття, коли навіть видатні вчені, які закладали підвалини вітчизняної реставраційної школи (В. Леонтович, О. Гусев та ін.) займалися реставрацією паралельно з будівництвом інших споруд. В 1946 році було створено трест з будівництва монументів та реставрації пам'яток архітектури – “Будмонумент”, який став початком корпорації “Укрреставрація”. Трест був організований на засадах наукового підходу до реставрації об'єктів. В 1948 році була прийнята постанова “Про заходи щодо покращення охорони пам'яток культури”, в 1949 році – “Інструкція про порядок обліку, реєстрації, утримання та реставрації пам'яток архітектури, що є на обліку державної охорони” [2-4].

З вересня 1951 року трест “Будмонумент” і підпорядкована йому Київська науково-реставраційна виробнича майстерня реорганзовані у Республіканські спеціальні науково - реставраційні виробничі майстерні Управління у справах архітектури при Раді Міністрів УРСР. У складі Республіканських майстерень були Чернігівська, Київська, Львівська міжобласні науково - реставраційні виробничі майстерні з окремими

підрозділами – архітектурно - проектним, реставраційно - виробничим, скульптурним, монументального живопису, художньої обробки каменю та модельно-макетний та цехи: скульптурно - живописний, художнього лиття з чавуну та кольорових металів [2].

В перше післявоєнне десятиліття діяльність Республіканських майстерень зосередилась на відбудові зруйнованих пам'яток (Володимирського собору в Києві, П'ятницької церкви в Чернігові, Комендантської вежі в Кам'янці - Подільському). Поширилась практика наукових експедицій з обстеженням і іконографічною фіксацією пам'яток. Було проголошено, що консерваційно-реставраційними роботами на пам'ятках архітектури мають займатись як правило спеціалізовані науково-реставраційні виробничі організації. З метою організації проведення реставраційних робіт згідно діючої нормативно-технічної документації розробляються проект організації реставраційних робіт (ПОР) і проект виконання реставраційних робіт (ПВР), причому проект виконання реставраційних робіт включає календарний план, бюджетний план, технологічні схеми на основні види робіт, схему стропування та коротку пояснювальну записку, причому в деяких випадках складних об'єктів ПВР включає ще деякі графічні і проектні матеріали і робочі креслення. Далі проводилась розробка технологічних схем проведення окремих видів робіт. Першою відреставрованою в післявоєнні роки пам'яткою стала Юр'єва божниця в Острі.

В 1950 - ті роки найбільш вагомою роботою вітчизняних реставраторів став генеральний план відбудови ансамблю та благоустрою території Києво-Печерської Лаври.

Реорганізації Республіканських Науково - реставраційних виробничих майстерень тривали в 1955 році. В післявоєнні роки був складений реєстр пам'яток історії та культури, що став відповідним пам'яткоохоронним документом [2].

Негативне ставлення до історичної спадщини в 1960 - ті роки призвело до знищення ще 137 пам'яток архітектури. Різко скоротились витрати на утримання і реставрацію пам'яток, 241 пам'ятку було вилучено з загального реєстру [2].

Наприкінці 1960 - тих років ситуація з боротьбою з пам'ятками змінилась, в 1969 році Республіканські Науково - реставраційні виробничі майстерні перейменували в Українське спеціальне науково - реставраційне виробниче управління при Держбуді УРСР. Ускладнився перелік професійних завдань, які ставились перед новоствореним управлінням. Українське спеціальне науково - реставраційне виробниче управління перетворилось на спеціалізовану реставраційну організацію з дослідницьким та проектно - реставраційним

відділами та обласними реставраційними виробничими майстернями (Київською, Чернігівською, Львівською, Кам'янець - Подільською, Одеською, Кримською та дільницею з реставрації живопису) [2].

В 1950 - х роках відбулось становлення київської школи реставрації живопису на основі комплексного дослідження об'єкту, який підлягав реставрації. Методичною основою реставрації стає консервація, тобто збереження автентичності твору.

В 1970-х роках поглибились зв'язки вітчизняних реставраторів з зарубіжними колегами. В 1976 і 1978 роках були прийняті Закони "Про охорону та використання пам'яток історії та культури", які були покликані поліпшити державний облік пам'яток, забезпечити збереження і експлуатацію пам'яток, збільшилися державні кошти на реставрацію. Прийняття Закону співпало з введенням до наукової термінології словосполучення "пам'ятка містобудування", що конкретизувало проблему охорони історичного середовища [2].

В 1982 році система науково-реставраційних організацій поширилась майже на всі обласні центри України (Сумська, Харківська, Волинська, Вінницька, Кіровоградська майстерні), виникли потужні виробничо-реставраційні бази в багатьох містах України [2]. В ці ж роки на базі науково - дослідного та проектного відділів реставраційного управління утворюється Український спеціальний науково - реставраційний проектний інститут "Укрпроектреставрація" з філією в м. Львові.

На початку 1980-х років розширюється перелік задач, поставлених перед реставраторами: пам'ятка архітектури розглядається в історичному і природному оточенні, розглядаються нові можливості сучасного пристосування історичних об'єктів. Новоутворений проектний інститут поглибив розробки наукової документації, розробив перспективний план проведення реставраційних робіт, надав пропозиції із заходів зі збереження та оптимального використання пам'яток.

В 1991 році на базі Львівської філії був створений Львівський регіональний спеціалізований науково-реставраційний інститут "Укрзахідпроектреставрація" [2].

На базі Українського спеціального науково - реставраційного управління було засноване об'єднання "Укрреставрація" (згодом – корпорація "Укрреставрація"), до складу якого увійшли Український спеціальний науково-реставраційний проектний інститут "Укрпроектреставрація", Український регіональний спеціалізований науково - реставраційний інститут "Укрзахідпроектреставрація", всі міжобласні спеціальні науково-реставраційні проектно-виробничі управління (Київське, Львівське, Чернігівське, Кримське,

Одеське, Кам'янець - Подільське, Сумське, Харківське, Київське), міські спеціальні науково-реставраційні проектно-виробничі управління, три міжобласні спеціальні науково - реставраційні виробничі дільниці та ін. Поступово склалася структура корпорації “Укрреставрація”, яка включала 35 підрозділів і управлялась Радою корпорації, дирекцією корпорації, Ради експертів та Виконавчого комітету профспілки “Реставратор” [2].

Функції в структурі корпорації розподілялись таким чином:

– підпорядкування корпорації “Укрреставрація” – Державному Комітету України у справах містобудування і архітектури;

– управління діяльністю корпорації – блок керівних органів: Рада корпорації, дирекція корпорації, Рада експертів, Виконавчий комітет профспілки “Реставратор”;

– науково-проектне забезпечення – блок проектних інститутів: “Укрпроектреставрація” з філіями, “Укрзахідпроектреставрація” з філіями, науково-реставраційна рада корпорації, науково - технічна лабораторія “Конрест”, Державний науково - дослідний проектний інститут “Центр архітектурної спадщини”;

– виробниче забезпечення – АТ ЗТ “Укрреставрація”, ЗАТ “Київська міжобласна спеціальна науково - реставраційна проектно - виробнича майстерня”, АТ “Харківреставрація”, ВАТ “Чернігівреставрація”, АТ “Реставратор” (Одеса), АТ “Вінниця - Реставрація”, Львівське міжобласне спеціальне науково - реставраційне проектно - виробниче управління, АТ “Кримреставрація”, АТ “Сумиреставрація”, АТ “Кам’янець – Подільськ - Реставрація”, АТ Кіровоградської міжобласної науково - реставраційної проектно - виробничої майстерні, АТ “Волиньреставрація”, товариство з обмеженою відповідальністю комплексне ремонтно - реставраційне виробниче підприємство “Сучасник”, міжрегіональне спеціальне реставраційно - виробниче мале підприємство “Майстер”, ТОВ з обмеженою відповідальністю “Акант”, Криворізьке художньо - реставраційне об’єднання, спільне підприємство “Укрпольреставрація”, спеціальна науково - реставраційна проектно - виробнича майстерня по реставрації творів живопису [2];

– відпочинок працівників: база відпочинку “Реставратор” (м. Керч), база відпочинку “Реставратор” (с. Майдан).

Така розгалужена багатофункціональна структура корпорації “Укрреставрація” зробила можливим здійснювати реставрацію одночасно багатьох пам’яток, виконувати весь комплекс реставраційно - відновлювальних робіт, а згодом – і складні задачі повністю зруйнованих об’єктів.

Однією з головних проблем, які постали сьогодні особливо гостро, є відновлення в первісному вигляді повністю чи майже повністю зруйнованих

споруд. Раніше вже було розглянуто, як вирішували проблему реституції – відтворення в містах Польщі [5]. Водночас певною мірою можна вважати, що у нас в Україні підвалини цього процесу заклалися ще в давні часи: видатні шедеври неодноразово руйнувалися і безліч разів відновлювались і поновлювались, правда, при цьому не повторюючи безпосередньо точно першооснову. Відтворення церкви св. Василя в Овручі з застосуванням вивчення аналогів давньоруської архітектури займався на початку ХХ століття і О. Щусєв. В останні десятиліття практика відтворення видатних споруд набула поширення і за кордоном: крім польського досвіду, варто згадати і російський досвід відтворення храму Христа Спасителя.

Подібні роботи є хіба не найскладнішою галуззю сучасної реставрації, оскільки ставлять за мету відтворення об'єкту, який на даний момент відтворення не існує, отже, має бути відтворений на основі вивчення археологічних даних, архівних джерел та на основі дослідження аналогів – з одного боку, і бути максимально наближеними до автентичного характеру пам'ятки, не перетворюючись на звичайний “новоділ” – з другого [5].

Враховуючи нетотожність відбудови і реставрації, ще одна проблема як в реставрації на основі консервації, так і в реституції полягає в сумісності і взаємодії нових будівельних матеріалів, конструкцій і технологій з автентичними, тому при технологічному обстеженні пам'ятки проводиться ретельне дослідження його будівельних матеріалів, конструкцій, живопису та предметів інтер'єру і проводяться лабораторні дослідження з визначенням хімічного і петрографічного складу будівельних матеріалів, стратиграфічного аналізу пофарбувань, визначається наявність вологи в муруванні, тощо. Натурні обстеження і лабораторні дослідження виступають основою для створення технології проведення ремонтно - реставраційних робіт і вибору матеріалів, які найбільш сумісні з первісними матеріалами пам'ятки.

Технологічне обстеження пам'ятки проводиться в такій послідовності: визначається стан покрівлі з ступінню пошкоженості матеріалів і елементів, стан конструкцій даху з визначенням деформацій і виявленням причин їх виникнення. Далі проводиться обстеження стану фасадів, яке розпочинається з огляду стану мурування і виявлення деструктивних факторів та обстеження стану цоколя і фундаментів, при цьому звертається увага на організацію благоустрою прилеглої території і стан інженерних мереж. Після цього проводиться обстеження стану фасадів в такій послідовності: визначається стан мурування стін і виявляються деструктивні елементи, наявність деформацій, стан оздоблювальних нашарувань, обстежуються цоколь і фундаменти пам'ятки. Під час обстеження стану фасадів відбирають зразки первісних будівельних матеріалів, максимально наближених до первісних, з метою

проведення реставраційних робіт. На цьому етапі відбувається уточнення дати будівництва пам'ятки на основі детального дослідження матеріалів і конструкцій і порівняння цих даних з відомостями про особливості будівництва на кожному історичному періоді. Також виявляються характер і причини зруйнувань.

Після обстеження стану фасадів проводиться технологічне обстеження стану інтер'єрів, яке розпочинається від підвальних приміщень і до конструкцій даху. Передбачається визначення стану декоративного оздоблення інтер'єру і декоративних елементів та деталей, з визначенням їх стану і наявності зруйнувань.

На основі отриманих даних відбувається підбір нових матеріалів для проведення ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятці архітектури. На основі детального обстеження первісних матеріалів і конструкцій пам'ятки розробляється технологія ремонтно-реставраційних (консерваційних) робіт з вивченням спеціальної літератури і порівнянням різних варіантів реставраційних технологій з метою підбору оптимального рішення.

Крім ґрунтового науково - технічного обстеження матеріалів конструкцій та оздоблення пам'яток, на первісному етапі також проводиться інженерно - біологічне обстеження пам'яток архітектури, оскільки на його основі виробляються методи захисту і консервації. Процес руйнування може виникати в усіх будівельних матеріалах, не тільки в дерев'яних конструкціях. Біоушкодження може відбуватись і в дереві, і в камені, і в будівельних розчинах. Камінь, цегла і будівельні розчини можуть руйнуватись як механічно, через появу мікроорганізмів, що оселяються в порах і тріщинах, так і хімічно, коли певний вид біоруйнівників виділяє корозійно - шкідливі азотну та сірчану кислоту, або продукти окислення. Також може відбуватись і біологічне зруйнування каменю, цегли та розчинів.

Детальне обстеження стану пам'ятки може виявити як наявність, так і причини зруйнувань, спрогнозувати швидкість дії руйнівних процесів і ступінь аварійності пам'ятки. Відтак це все стає основою для проведення проти аварійних захисних заходів на пам'ятці архітектури.

Багато проблем виникає в тих випадках, коли в будівлі - пам'ятці порушена або відсутня гідроізоляція: це призводить до "насичення" фундаменту і цоколя ґрунтовими водами, а згодом і до замокання стін. Також відбувається загнивання внаслідок замокання дерев'яних конструкцій перекриттів.

Зволоження стін виникає в разі існування пошкодження водостічних труб та жолобів. Деякі види пошкоджень визначається візуально: зокрема, помітний нахил дахів чи сходів свідчить про наявність деструктивних елементів і

конструкцій, які вимагають заміни. Внаслідок осідання фундаменту в стінах з'являються тріщини або візуальне порушення рівної лінії цегляного мурування, можуть спостерігатись випадки викришування цегли.

Там, де існує проблема порушення гідроізоляції пам'ятки, відбувається її біологічне руйнування і розвивається біодеструкція. Ознаками біопошкоджень є: підвищений рівень вологості приміщень, затхле повітря і запах грибів і плісняви, поява деструктивних плям, трухи, просідання підлоги, тощо. Це стосується тільки дерев'яних пам'яток. Ознаками деструкції кам'яних пам'яток є: підвищений рівень вологості приміщень, поява висолів та “пухирів” тиньку. Особливу увагу при цьому звертають також на суміжні з ними матеріали і конструкції, оскільки саме внаслідок їх деструкції може відбуватись руйнування пам'ятки. Слід звертати увагу на стан сполучених з муруванням дерев'яних конструкцій, на наявність тріщин і деструкції тинькування, на zdeформованість дверної коробки, перевіряти, чи немає щілин між стелею і верхом перегородки, тощо. Стан тих конструкцій, які не можна визначити безпосереднім обстеженням, візуально, визначається влаштуванням зондажів.

Особливо дбайливо мають проводитись роботи з реставрації тиньку поверхні стін та стелі, оскільки під більш пізніми нашаруваннями можуть знаходитись розписи. Через це поверхні додатково обстежуються художниками-реставраторами на предмет наявності розписів.

Перед безпосереднім виконанням ремонтно - реставраційних робіт проводяться профілактичні заходи з метою боротьби з біоушкодженнями, усуваються причини виникнення біоушкоджень, зокрема, ліквідуються зволоження, замінюються чи очищуються біоушкоджені поверхні, влаштовується якісна гідроізоляція та водовідведення, організовується хімічний захист будівельних матеріалів, здійснюється ряд профілактичних заходів. Надалі, в процесі експлуатації пам'ятки, слід планово оглядати її конструкції і ззовні, і зсередини, а при виявленні нових ділянок біоушкоджень виконувати роботи з дотриманням температурно - вологісного режиму.

ВИСНОВКИ:

1) Якщо перерахувати ті головні помилки, яких припускалися при ремонтах пам'яток до початку ХХ століття, то цей перелік буде виглядати таким чином:

– взагалі терміну “пам'ятка архітектури” не існувало, а до відновлення стану видатних об'єктів підходили як до звичайних ремонтів;

– не існувало самих понять “реставрація” і “консервація” в сучасному їх значенні, не розумілася цінність консервації, яка передбачає максимальне

збереження автентичності пам'ятки, мінімальне втручання в її вигляд і є основою для проведення реставрації;

– відновлення пам'яток проводилось не на належному професійному рівні, до справи відновлення пам'яток залучались непрофесіонали, через що було знищено і пошкоджено безліч споруд;

– не було складено реєстру пам'яток, не розумілася цінність багатьох об'єктів, які не відповідали офіційній доктрині “православ'я, самодержав'я і народності” і неокласичним і русько - візантійським стильовим напрямкам в архітектурі і мистецтві ХІХ століття;

– не були виявлені причини аварійного стану пам'яток, а відтак не були вироблені і методи відновлення пам'яток на наукових засадах.

2) Сьогодні фахівці виробили методикау подолання проблем, які виникають під час експлуатації пам'яток. Насамперед це: проблеми втрат фундаментами своєї несучої здатності; проблеми консервації залишків стародавніх мурувань в археологічних розкопках; проблеми аварійного стану стін; проблеми відновлення пошкоджених або зруйнованих дерев'яних елементів та конструкцій; проблеми консервації металевих покрівель, реставрації дахів та поновлення позолоти верхів; проблеми поновлення декоративного оздоблення.

Реставраційні методики розроблялись і вітчизняними спеціалістами корпорації “Укрреставрація”, де діяли колективи технологів інститутів “Укрпроектреставрація” (зараз вони зосереджені в Державній науково - технологічній лабораторії консервації та реставрації пам'яток “НТЛ “Конрест”) та “Укрзахідпроектреставрація”, і зарубіжними фахівцями-реставраторами. Кожна з зазначених в наведеному вище переліку проблем призводить до зруйнування конструкцій і елементів пам'ятки пошкодження її стану. Для кожної групи проблем реставраторами була вироблена цілісна система захисних і проти аварійних робіт.

Досягнення вітчизняною реставраційною школою високого рівня розвитку призвело до усвідомлення тих важливих науково - технічних задач, які постали перед реставраторами, і необхідності дотримання при реставрації пам'яток загально вироблених методик, які відповідають нормативам і правовим документам в галузі реставрації та охорони культурно - мистецької спадщини.

З часом життя поставило перед фахівцями корпорації “Укрреставрація” ще одну надзвичайно складну проблему: проблему відтворення, відбудови зруйнованих раніше святинь українського народу. На порозі третього тисячоліття і 2000 - ліття Різдва Христового з небуття постав Михайлівський Золотоверхий монастир і Успенський собор Києво - Печерської лаври, який

впродовж віків були знаковими духовними символами нашого народу. Ці святині відтворювались фахівцями корпорації “Укрреставрація”, яка є головною організацією в державі з реставрації пам’яток і бере безпосередню участь у відродженні видатних об’єктів.

Література

1. Кодекс етичних принципів охорони й реставрації пам’яток, ансамблів та визначних місць // Пам’ятки України, 1999. – № 1. – С.98-100.
2. 50-річчя Укрреставрації. Історія корпорації. – К.-Л.:1996. – 120 с.
3. Корпорація Укрреставрація. На межі тисячоліть. – К.:2006. – 156 с.
4. Об’єднання “Укрреставрація” – К.: 1990. – 60 с.
5. Пламеницька О. Ян Захватович. Слава і недоля майстра / Ольга Пламеницька // Пам’ятки України, 1999. – № 1. – С.122-131.
6. МГО ВООПІиК: Петр Барановский: Труды, воспоминания современников [Электронный ресурс] // – Режим доступа <http://russist.ru/baranovsky/pb/>.

Аннотация

Украинская школа реставрации прошла долгий и сложный путь. Реставрация как наука сохранения исторического наследия появилась только в конце XIX века. Постепенно совершенствовались технологии и методы реставрации объектов. Главный принцип реставраторов во всем мире – это консервация объектов от дальнейшего разрушения, минимальное вмешательство в первооснову памятника, поэтому самая главная задача – не допустить утраты памятника, а, обновляя или реставрируя, не обезобразить его, сохранив все для будущих поколений.

Ключевые слова: украинская реставрационная школа, принципы, исторические памятники, сохранение.

Annotation

The Ukrainian school of restoration passed the long and difficult way. Restoration such a the science of heritage protection appeared only in the end of the 19th century. Gradually improved the technologies and methods of restoration of objects. The main principle of restorers in the whole world is conservation of objects from subsequent destruction, minimum interference with fundamental principle of a sight that is why our major task – is not to allow the loss of a sight, but renewing or restoring – not to disfigure it, preserving everything for the coming generations.

Key words: the Ukrainian school of restoration, principles, historical monuments, protection.